

Övriga skrifter 2003:06

Att utveckla effektivare och socialt mer ansvarstagande arbetsorganisationer

Göran Brulin (red)

En av viktigaste trenderna de närmsta åren är det minskande arbetskraftsutbudet. Demografiska förändringar, minskade ungdomskullar och längre tid i utbildning, samt ökande sjukfrånvaro och förtidspensionering medför ett minskat arbetskraftsutbud. En annan viktig trend är tudelningen av arbetslivet. Samtidigt som förutsättningarna för bättre och mer utvecklande arbeten ökar i takt med att gammal industri slås ut, lever en hel del av det förslitande arbetslivet kvar och uppstår i viss mån i nya former. Med mer av utveckling och förändring av våra arbetsorganisationer skulle det minskande arbetskraftsutbudet kunna motverkas. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete skulle kunna bidra både till bättre jobb och större intäkter (AFS 2001: 1). Ohälsotalen skulle kunna bringas ned och permanentas på en lägre nivå.

Utgångspunkten för den här rapporten är att det går att skapa om inte ett bra så åtminstone ett bättre arbetsliv. Eländesbilden håller inte. En mängd förbättringsprocesser pågår, arbetsorganisationer utvecklas och arbetsmiljöproblem åtgärdas eller försvinner. Olika undersökningar tyder på att det är männens arbetsmiljöer som har förbättrats snabbast de senaste decennierna, män lever också allt längre. Även om kvinnor fortfarande lever betydligt längre finns det data som tyder på att kvinnors situation, framförallt inom vård och omsorg är relativt mindre gynnsam och i en del fall sämre än tidigare.

Problemet är sålunda knappast ett eländigt arbetsliv utan kanske snarare att det arbetsorganisatoriska utvecklingsarbetet och arbetsmiljömässiga förbättringsarbetet ges mindre och mindre legitimitet. Arbetsmarknadens parter har abdikerat från sin viktigaste uppgift att bidra till och visa att arbetslivet undan för undan blir bättre.

Den slutsats man kan dra från Arbetslivsinstitutets och andras forskning är att det alltid går att utveckla effektivare och socialt mer ansvarstagande arbetsorganisationer. Och någon annan väg för att komma till rätta med de höga ohälsotalen finns knappast om svensk ekonomi skall växa och fler skall arbeta. För att det skall finnas ett tryck på chefer och ledning att verkligen förändra arbetsorganisationerna och förbättra arbetsmiljön måste de som riskerar att bli sjukskrivna i så hög utsträckning som möjligt vara kvar på arbetsplatserna. Men att med ekonomiska styrmedel försöka tvinga de sjukskrivna tillbaka i arbete är knappast möjligt om man samtidigt vill behålla och till och med öka antalet personer som är sysselsatta. Istället gäller det att skapa legitimitet för de arbetsförhållanden de anställda upplever genom att visa att arbetsorganisationen och arbetsmiljön ständigt utvecklas och förbättras.

Men i Sverige finns inga aktörer som fungerar som garantier för att de problem som människor upplever i arbetslivet verkligen kommer att åtgärdas, inga som kommunicerar att "även om det inte är bra idag kommer det att bli bättre imorgon"! I våra grannländer råder en helt annan uppslutning kring arbetslivets modernisering. Alla, från arbetsgivarnas centralorganisationer till LO/TCO/SACO, borde kunna dela en samsyn om att utvecklingen, trots allt, går i rätt riktning: Vi förbättrar arbetsmiljön och arbetsorganisationen och gemensamt tors vi stå för detta.

Rapporten baseras på bidrag från: Sharareh Akhavan, Ing-Marie Andersson, Maud Baumgarten, Carina Bildt, Raymond Dahlberg, Inga-Britt Drejhammar, Eskil Ekstedt, Ylwa Fjell, Lena Karlqvist, Anna Karlsson, Lars Klusell, Patrick Millet, Gunnar Rosén, Lennart Svensson, Marianne Westring Nordh, Hanna Westberg, Stig Vinberg och Mattias Åteg.

